

Onomastica 8/1, 9/2. számai (Róma, 2002–2003); Names 48/1–49/3. és 50/1–51/2. számai (New York, 2001–2004); Névtani Értesítő 25. (Budapest, 2003) (341–8).

Közlemények, méltatások. – A folyóirat beszámol az Észak-Kaukázus főiskoláinak tudományos tanácskozásáról (Majkop, 2002) (349–51); a szlavisták 13. nemzetközi kongresszusáról (Ljubljana, 2003) (353–5); a Rudolf Šrámek 70. születésnapjára rendezett konferenciáról (Šlapanice, Csehország, 2004) (357–60); a Bajor-osztrák Névutató Munkaközösség 3. találkozójáról (Regensburg, 2004) (361–4); a „Régi helynevek toldalékai” címen 2004-ben tartott uppsalai szimpóziumról (365–8); a határvidéki névkincs-csel foglalkozó 3. konferenciáról (Pobierowo, Lengyelország, 2004) (369–72); a kora középkori névadást vizsgáló nemzetközi és interdiszciplináris tanácskozásról (Mühlheim an der Ruhr, 2004) (373–7); valamint a szamarai körzet névkutatását ismertető új kiadványokról (379–81). A lapban végső búcsút vesznek Bogusław Krejától (1931–2002), Johannes Schultheistől (1936–2003), Kiss Lajostól (1922–2003) és Friedhelm Hinzétől (1931–2004) (383–97); s köszöntik Gerhard Koßt, Rudolf Šrámeket és Karlheinz Hengstet 70., Rudolf Großét pedig 80. születésnapja alkalmából (399–408).

Krónika. – A folyóirat utolsó rovata a legfontosabb névtudományi rendezvényekről számol be 2003. november 20. és 2004. november 17. között.

VINCZE LÁSZLÓ

BLÄTTER FÜR OBERDEUTSCHE NAMENFORSCHUNG 40–41. (2003–2004)

Szerkesztette WOLF-ARMIN FRHR. V. REITZENSTEIN.
Verband für Orts- und Flurnamenforschung in Bayern.
München, 2004. 220 lap

1. A felnémet névkutatás évkönyvét eddig nem recenzálta a Névtani Értesítő, ezért a 2003–2004-es összevont kötet ismertetése előtt helyénvaló a kiadványról néhány általános információt előrebozsátanunk. A Bajor Település- és Dülőnévkutató Szövetség periodikája 1958-ban indult, kezdetben évi egy kötettel, később azonban több összevont évfolyam is napvilágot látott. (Az egyes évfolyamok fontosabb tanulmányainak listája függelékben megtalálható a kiadvány végén. A kötetek formátuma A5-ös.) Az impreszum szerint a kiadvány a Bajor Oktatási, Kulturális, Tudományos és Művészeti Minisztérium, valamint több megyei tanács anyagi támogatását élvezi. Az évkönyvet VON REITZENSTEIN báró szerkeszti, akinek a neve tanulmányíróként már 1965-ben feltűnik e periodika hasábjain (vö. 218). A nyilván nem a legifjabb generációhoz tartozó szerkesztő szellemi-tudományos vitalitását jelzi, hogy az aktuális kötet nyitó tanulmánya (közel 140 lapon!), továbbá a Szemle (Schrifttum) rovat recenzióinak többsége tőle származik.

2. Az első tanulmányt tehát (Gázlónevek vagy poronimák Bajorországban; 5–143), amely a német vízneveknek egy speciális fajtáját, a gázlóneveket (görög alapú terminussal *poronimák*-at) tárgyalja monografikus részletességgel, a szerkesztő, V. REITZENSTEIN jegyzi. Bevezetőjében kifejti, hogy a névtípus nagyon régi, és számos nyelvből dokumentálható

a Biblia ótestamentumi könyveitől a görög–római klasszikus irodalmon át az európai nyelvek régi és mai adataival bezárólag (l. pl. a közismert *Bosporusz* ~ *Bosporosz* nevet, amelynek ’ökörgázló’ az eredeti jelentése). A szerző összegyűjti és történeti-etimológiai névtárban közli a Bajorország területén fellelhető gázlóneveket, és többoldalú (pl. etimológiai, hang- és helyesírás-történeti, morfológiai, jelentéstani, valamint motivációs-típológiai) elemzésben részesíti őket. A nevek jelentős része tartalmazza a *furt* ’gázló’ szót (e névelem egyébként több ismert német, osztrák stb. városnévben is megtalálható, pl. *Ebenfurt*, *Frankfurt*, *Klagenfurt*). A magyar onomasztikában ez a névfajta még feldolgozásra vár, l. pl. a *kelet*, *vízkelet*, *kelő* ’gázló’ elemet tartalmazó helyneveinket.

A következő három tanulmány etimológiai, névtörténeti jellegű írás klasszikus névtani, nyelvtörténeti keretben. ALFRED BAMMESBERGER az *Aisch* folyónév etimológiájával és hangtörténetével (144–7), RAINER MAUCH a *Vils* és *Fils* víznévi variánsok etimológiai azonosságának kérdésével foglalkozik a délnyugati német dialektusok szemszögéből (148–62), TADDEUS STEINER pedig az *Aggenstein* hegynévet fogja vallatóra (158–70).

Az ötödik írás egy előadás szövege, amelyet ALBRECHT GREULE 2002 szeptemberében olvasott föl a Bajor-osztrák Névkutató Munkaközösség klagenfurti szimpóziumán. Tárgya a víznévkutatás feladatai, jelentősége, különös tekintettel a bajor víznevek tervezett történeti-etimológiai szótárára; ezzel kapcsolatos gondolatait 15 tézisben foglalja össze, mintaszócikket is mellékelve (163–70).

A hatodik közlemény PETER ERNST tudósítása a Bajor-osztrák Névkutató Munkaközösség 2002. évi klagenfurti tanácskozásáról (171–3). A kétnapos konferencián 15 előadás hangzott el, zömmel a történeti helynévkutatás témaköréből. (Az előadások megjelentetését az Österreichische Namenforschung vállalta.) Időközben a 2004. évi újabb tanácskozás is lezajlott, házigazdája Regensburg volt.

3. Az évkönyv második egysége a bajor névkutatás 2002–2003-as bibliográfiája, amelyet (BAUER és V. REITZENSTEIN összeállításában). A bibliográfiai sorozat 1989-ben indult, és azóta folyamatosan közli a bajor névtan fontosabb eredményeit a következő három tematikus egységben: I. Általános tárgyú közlemények, Tudósítások, Bibliográfiák, Metodikai tárgyú írások, Gyűjtemények; II. Helynevek (településnevek, dülőnevek, utca- és háznevek, országnevek); III. Személynevek és egyéb nevek.

4. A Szemle húsz recenziót tartalmaz, tizenhetet a szerkesztő írt (182–217). Az ismertetett munkák egy olasz nyelvű könyv kivétellel német nyelvűek. Tematikai megoszlásuk a következő: általános névtani 7, személynévi tárgyú 1, helynévi 12. Úgy látszik, a helynévkutatás nemcsak nálunk, hanem a német nyelvterületen is „listavezető”, látványosan megelőzve a többi névfajta vizsgálatát. A recenzens némi irigységgel olvassa például azt (l. 193), hogy az „Önémet névkönyv” (*Altdeutsches Namenbuch. Die Überlieferung der Ortsnamen in Österreich und Südtirol von den Anfängen bis 1200.*) egymás után megjelenő füzetek egy névkutató intézetben (Institut für österreichische Dialekt- und Namenlexika, Wien) készültek el, melynek állandó feladata a pusztuló tájszók és tulajdonnevek összegyűjtése és feldolgozása. (Nálunk nemhogy önálló intézet, de önálló osztály sem létezik névtani és/vagy dialektológiai céllal sem az MTA Nyelvtudományi Intézetében, sem más intézmény kebelében.)